

روش خواندن لمعه

شرح لمعه تنها کتابی است که شما یک دوره فقه قدیم را می بینید.

بهترین کتاب ها برای فهمیدن کتابی، بقیه کتب های مصنف و شارح است. عمده کتابی که کنار شرح لمعه خوب است مسالک الافهام شرح شرایع است. شرح شرایع در نجف خوانده می شود چراکه محقق حلی لسان القدماء حساب می شود. (استادعابدی ادوار فقه را برای اساتید در مرکز تخصصی تدریس کرده اند.) فرق شرح شرایع شهید ثانی با شرح لمعه در مزجی بودن شرح لمعه است ولی شرح شرایع خیلی مفصل تر و با عبارات راحت تر از شرح لمعه است لذا برای فهم لمعه بی نیاز از مسالک نیستید.

شروحاتی که بر شرح لمعه موجود است: توصیه می شود با کتب خطی انس بگیرید چراکه ده نفر از اعظم به لمعه حاشیه زده اند که برخی چاپ جدید نشده است. بله حاشیه سلطان العلماء و آقا جمال الدین خوانساری و مرحوم نراقی چاپ شده اند ولی خیلی از آنها مثل حاشیه شیخ احمد، دیلماج، شیخ محمد علی، شیخ علی چاپ جدید ندارد. نوعا اساتید شرح لمعه، تضید را می بینند که شرح فارسی شرح لمعه است که مولف حاج آقای قاروبی است که ایشان فرزند مرحوم آیت الله کاظم تبریزی است (ایشان از اکابر بوده و جزء شورای استفتای آیت الله خویی بوده قبل از آشیخ جواد تبریزی و سید سیستانی.) شرح تضید کاری نکرده است چراکه حاشیه خطی را ترجمه کرده است لذا شما سعی کنید با حاشیه خطی انس بگیرید. حاشیه سلطان العلماء و آقا جمال مورد استناد اند چون قوی اند. شرح دیگر برای مرحوم وجدانی فخر است به نام جواهر الفخریه که 16 جلد است. مرحوم میزرا احمد آقا دشتی نیز شرح دارند. مرحوم آیت الله العظمی تستری بر خود لمعه شهید اول شرح زده که نامش النجعه است که خوبی این کتاب این است که ناظر به شرح شهیدثانی شرح زده است، ضمن اینکه خیلی دقیق بوده و روایات را خوب بررسی کرده است، لذا قابلیت وقت و دیدن دارد.

مطالب فوق برای فهمیدن شرح لمعه بود اما برای خود علم فقه به حدائق الناضره برای آیت الله یوسف بحرانی مراجعه شود که ایشان از نظر آقایان اصولی اخباری

حساب می شود که در رسائل خواهید دید (استاد کاری به صحت و عدم آن ندارد ولی انس ایشان با روایات زیاد بوده لذا فهم هایی از روایات دارد که دیدنی است.) کتاب دوم ریاض المسائل سیدعلی طباطبایی است که این کتابی است که پسر آیت الله العظمی وحید خرسانی حاج آقای محسن تدریس می کردند. جواهر الکلام را نیز ببینید. اینها کتاب هایی است که کنار لمعه ببینید. اما از متاخرین کتاب هایی که از امام و آیت الله العظمی خویی در مباحث فقهی است را ببینید که فرق ورود و خروج این دو را بفهمید. نوعا شاگردان امام، امامی اند و نوعا شاگردان آیت الله خویی، آقای خویی اند و بعد از این دو بزرگوار حوزه آنچنان مبانی و نظرات جدید به خودش ندیده است. البته شاگردان چکش کاری کردن که در صورت وقت ببینید مثلاً کتاب های آیت الله منتظری زیبا است که ایشان از آیت الله بروجردی خوب خط گرفته است. دید آیت الله بروجردی با آیت الله خویی خیلی متفاوت است. یا مثلاً کتاب آیت الله شیخ مرتضی حائری نیز دیدنی است. اینها برای دیدن مطالب فقهی خوب است.

شرح لمعه یک سیرش آشنایی با مبادی رجالی است لذا یک رجال خلاصه ببینید چون گزاره هایی که برخا شهید ثانی می دهد مبتنی بر مبانی رجالی خودش است. مقداری قواعد فقهی ببینید ولی کتاب مائة قاعدة فقهیه معناً و مدرکاً و مورداً خلاصه است که به تالیف استاد محمد کاظم مصطفوی از شاگردان آقای خویی می باشد. کامل تر از ایشان دروس تمهیدیه فی قواعد الفقیه برای آقای باقر ایروانی است که استاد عابدی کتاب های ایشان را می پسندد چراکه خوش فکر و دقیق است که شاگرد شهید صدر و آیت الله خویی بوده. این دو کتاب برای شما کافی است. فرق قواعد فقهی و اصولی را ببینید که فقهیه به هر دو این قواعد کلیه استناد میکند.

هدف از شرح لمعه خواندن آشناسدن با سبک اجتهادی است نه اینکه با نظرات شهید اول و شهید دوم آشنا بشوید چراکه اینها نه از قدما هستند تا نظراتشان در اجماع به درد بخورد و نه در شهرت فتوائیه. پس هدف از شرح لمعه خواندن اولاً با سبک فقهی قدما آشناسدن است و ثانياً ورود و خروج شهید را یاد گرفتن پس برخی اساتید که می گویند شرح لمعه برای آشنایی فقه است حرف تمامی نیست. باید نحوه برخورد شهید ثانی با مباحث اصولی را یادگیرید و ایضا با مباحث

لغوی؛ ببینید شهید به کدام کتب لغت عنایت دارد و چرا به آنها عنایت دارد و نحوه اخذش از کتب لغه چگونه است آیا نقل میکند و رد میکند یا نقل میکند و مورد تنقیح قرار می دهد و یک وقت هایی می پذیرد. اگر چنین است پس چرا در اصول می گویند قول لغوی حجیت ندارد پس چرا آنقدر فقها استناد می کنند. اینها را شما باید در بیاورید. مواجه شهید با قواعد فقهیه و ایضا طریقه برخورد شهید با روایات در مقابل تمسک به اصول را دقت داشته باشید(فقه روائی را عنایت داشته باشید).

کتب روائی را رجوع کنید بهتر از وسائل کتب اربعه است. بعضی مواقع شهید به یک روایت تمسک می کند شما اگر بقیه را ببینید مستأصل می شوید که باید در فرع فقهی چکار کنید لذا برخی در فروع فقهی اکابر از فقها گفته اند در جمع روایات موجود ماندیم. اینها را عنایت کنید نه اینکه همه اینها را ببینید. برای جمع روایات باید تعادل و تراجیح را خوب بخوانید لذا استاد اخلاق نیز به اصول نیاز دارد لذا مباحث اخلاقی را نیز سراغ عالم بروید و الا ذوق ها و علاقه های شخصی است، اصلا کسی که در مباحث اخلاقی استنادش به روایات نیست استادعابدی توصیه نمیکند. فهم های شهید از روایات را ببینید می فهمید یا نه. برخورد شهید با مباحث ادبیات را ببینید، برخی می گویند شهید فرموده ادبیات آنچنان لازم نیست، نه ایشان ادبیات خودش را نگاه میکند میگوید؛ ایشان خیلی تسلط دارند به ادبیات.

خرید کدام چاپ شرح لمعه: توصیه این است که کتاب زبده را بخريد چراکه مرحوم ترحینی در فروع شرح لمعه نظریات قدما فقها را آورده؛ یک وقت هایی مطالبی را که از مسالک آورده گفته و برخا نگفته؛ برخا از حاشیه خطی استفاده کرده است. چاپ کنگره تحقیق و تصحیح کرده ولی باز زبده بهتر است هرچند یک جاهایی متنش افتاده است. اگر نتوانستید کتب اربعه را ببینید زبده را نگاه کنید.

توقع از شرح لمعه: بعد از پایه شش باید در سطح خودتان فرع فقهی را بتوانید بررسی بکنید و نباید گنگ باشد.

به اندازه ده جلسه برای شرح لمعه کلیات رجال را بدانید ولی برای بررسی سند، رجال قوی می‌خواهد هم از لحاظ مبنا هم از لحاظ عملی. بعضی از درس‌ها لازم نیست بالا بروید تا بخوانید رجال را می‌توانید از پایه چهار شروع کنید. استادعابدی قبلاً توصیه کرده است که بدایه الحکمه را پایه 4 شروع کنید و جای فلسفه پایه 7 نیست چون اصولش هرز می‌شود و همچنین جای درایه پایه ده نیست. درس آیت الله شبیری صوتش هست برای رجال. تنها مجتهد رجالی در قم آقای شبیری و آقازاده ایشان است. نوع فقها سند را بررسی نمی‌کنند و به بررسی قدما اعتماد می‌کنند ولی آقای شبیری بررسی می‌کند، ایشان در آن صوت مبانی را بررسی کرده و نظر مختار را هم می‌دهد. آیت الله العظمی سبحانی نیز درس رجال گفته است و ایضا کتاب‌هایی نوشته شده است ولی مرحوم آیت الله فضل‌ی در عربستان رجال و درایه خلاصه دارد و مرحوم ایروانی نیز دارد، البته باید یک بار درس بگیرید. هر درسی را با بهترین استاد بخوانید تا به ذوق بیایید.

کاری که خود استاد علاقه دارد در کتاب‌های اصولی و فقهی بکند: ما در شرح لمعه فقه قدیم می‌بینیم که برخی موضوعات اصلاً مصداق ندارد ولی باید خواند حتی مباحث عبد و امه را باید دید که دلایلش را گفتیم یک طلبه بره تبلیغ کسانی که حقوق خوانده اند بپرسند چرا اسلام از اول حرمت عبد و امه را نیلورد و چرا آزاد گذاشت باید جواب بدهد لذا باید ببینید و بخوانید با شروح. خیلی از نیازهای فقهی امروز در شرح لمعه و مکاسب و برخی درس‌های خارج‌ها نیامده، برخی درس‌های خارج‌ها فرقی با مطالب امام و خویی ندارد. کسی می‌تواند حساس و دقیق بشود که با مجلات تخصصی فقهی آشناست. استادعابدی معتقد است که هر طلبه یک فرع فقهی را مقاله بنویسد و ارائه بدهد. یکی از بهترین مجله‌های تخصصی مجله فقه اهل بیت است که زیر نظر آیت الله شاهرودی چاپ می‌شود، این نشریه مقالات از علمای خیلی قوی آورده است. مقاله دیدن سبب می‌شود که فضای فقهی آن موقع را با الان ببینید. باید سبک‌شناسی کرد که کسی می‌تواند بفهمد که با مجلات آشنا باشد. پایان‌نامه‌های فقهی زیر نظر اساتید برجسته را ببینید. مجله تخصصی زیر نظر آقای مبلغی نوشته می‌شود که خیلی خوب است چون ایشان خوش فکر است و نوعاً عناوین جدید را بررسی می‌کند مثل اجاره رحم و پیوند اعضا و مرگ مغزی و مسائل بانک، باید چگونگی ورود و خروج در این مباحث

را دانست. چند کتاب استاد علیدوست دارد مثل عرف و فقه، فقه و عقل و فقه و مصلحت خوب است، روبروی مدرسه حجتیه اینها را می فروشند. یک چیزهایی که شهید ثانی بحث کرده در دلیل به عرف استناد کرده، این عرف چیه؟ محدود اش چیست و کجا فقیه میتواند استناد کند حدود و ثغورش تنقیح نشده؛ امام و آقای خویی بلد بودند استفاده میکردند ولی منقح نشده بود. کنار بوستان کتاب کتابفروشی پژوهشکده فرهنگ و ادب است که چندکتاب خریدنی دارد مثل شیوه های استکشاف ملاکات احکام دو جلد است که به درد فقه و اصول میخورد که این در اصول بحث نشده و جا دارد بحث شود. کتب دیگر: موضوع شناسی در فقه، مکتب شناسی فقهی و ادوار فقه که رضا اسلامی نوشتند. کتاب فقه و زمان نیز موجود است.